

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Högskolan Dalarna

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 och inriktning mot arbete gymnasieskolan i undervisningsämnet **svenska**.

Skriv en självvärdering för den utbildning som leder fram till den examen som utvärderas. Lärosätet ombeds att göra en så reflekterande självvärdering som möjligt genom att identifiera styrkor och utvecklingsområden samt beskriva och värdera hur dessa hanteras för att säkra att hög kvalitet nås i utbildningen. Tyngdpunkten på självvärderingen ska ligga mer på värdering än på beskrivning. Lärosätet ombeds belysa med exempel. Observera att självvärderingen ska utgå från utbildningens aktuella förhållanden vid tidpunkten för självvärderingens inlämnande. Utgå från *Vägledning för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå* och basera självvärderingen på de bedömningsgrunder som ingår inom följande bedömningsområden:

- förutsättningar
- utformning, genomförande och resultat
- studentperspektiv
- arbetsliv och samverkan

Självvärderingen består av en del 1 som är gemensam för lärosätets ämneslärarutbildningar och den delen ska inledas med en beskrivning av hur ämneslärarutbildningarna organiseras på en övergripande nivå, se del 1. Redogör i del 1 för ämneslärarutbildningens utbildningsvetenskapliga kärna (UVK) utifrån bedömningsområdena.

Självvärderingen har även en eller flera del 2. Här redogörs för utbildningens ämnes- och ämnesdidaktiska studier utifrån bedömningsområdena. Lärosätet ska inkomma med en del 2 för varje undervisningsämne[1] som omfattas av utvärderingen vid det aktuella lärosätet.

Både i självvärderingens del 1 och 2 ska det framgå vad som är gemensamt för inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 och inriktning mot arbete i gymnasieskolan samt vilka skillnader som finns.

Observera att det i UKÄ:s beslut om urvalet av examensmål finns rekommendationer avseende i vilken del målen bör beskrivas. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) kan beskrivas både i del 1 och del 2. Redogör för VFU där det är relevant för lärosätets ämneslärarutbildning.

Självvärderingens olika delar ska tillsammans ge bedömargruppen en helhetsbild av

ämneslärarutbildningen vid lärosätet, utan länkar till ytterligare information. Som bilaga till

självvärderingens delar ifylls även en lärartabell. Om lärosätet anser att kursplaner eller utbildningsplaner krävs för att styrka något kan dessa laddas upp i UKÄ Direkt. UKÄ ber lärosätena att vara uppmärksamma på att:

- Självvärderingen ska indelas i enlighet med angivna rubriker. Rubrikerna inklusive bedömningsgrunderna i mallarna får inte tas bort. Eventuella underrubriker kan lärosätet lägga till. Ändra inte mallarna utformning såsom marginaler.
- Del 1 ska inte överstiga 20 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter, exklusive lärartabellen. Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Del 2 ska inte överstiga 15 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter om en inriktning (årskurs 7-9 eller gymnasieskola) omfattas, eller 20 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter om två inriktningar omfattas (årskurs 7-9 och gymnasieskola). Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Observera att självvärderingen INTE gäller kompletterande pedagogisk utbildning, KPU.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola). Relatera till ifylld och bilagd lärartabell.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

I bifogade lärartabell redovisas den personal som återkommande medverkar i svenskämnets kurser inom ämneslärarprogrammet. Sedan några år tillbaka är arbetsgruppen relativt stabil då flertalet har arbetat på HDa i mer än tre år. I svenskämnet på ämneslärarprogrammet arbetar regelbundet åtta lärare varav fem är lektorer och tre adjunkter. De fem lektorerna, varav en är docent, har disputerat inom nordiska språk, litteraturvetenskap eller pedagogik. Av adjunkterna har en lärare magisterexamen med fördjupning inom litteraturvetenskap och två har kandidatexamen med svenska som huvudämne. I denna förhållandevis lilla grupp av medarbetare finns alltså en god akademisk bredd som vi bedömer väl motsvarar behoven inom ämneslärarutbildningen.

Inom svenskämnesgruppen finns också anställda som kan konsulteras och vars kompetens kan tas till vara vid behov, trots att dessa för närvarande inte undervisar inom ämneslärarprogrammet. Detta gäller en professor i svenska och en licentiat med inriktning svenskdidaktik i gymnasieskolan. Då studenterna läser VFU-kurser kommer de också i kontakt med andra adjunkter och lektorer som har svenska som sitt huvudämne, men som är anställda inom ämnet pedagogiskt arbete. I examensarbetskurserna undervisar och handleder, förutom de nyss nämnda fem lektorerna, tre externa lärare på timbasis, samtliga disputerade i för ämnet relevanta discipliner. Dessa lärare tillhör antingen andra språkämnen eller är pensionerade lektorer eller professorer tidigare verksamma i svenska. Deras forskningserfarenheter utgör ett värdefullt tillägg i lärargruppen.

Av de åtta lärare som regelbundet undervisar inom ämneslärarprogrammet har sex ämneslärarexamen eller motsvarande samt yrkeserfarenhet från skolan. Fem av lärarna har undervisat i svenska på gymnasieskolan under ett flertal år, varav en av dessa undervisade på gymnasiet så sent som 2017. När det gäller undervisning i åk 7–9 har en av lärarna flerårig erfarenhet av grundskolans senare år.

Hälften av personalstyrkan som arbetar inom ämneslärarprogrammet har någon form av högskolepedagogisk utbildning, vilket kan anses särskilt viktigt för de medarbetare som inte har lärarutbildning. Vår ambition är att bereda all undervisande personal möjlighet att genomgå en högskolepedagogisk utbildning om 30 hp, vilket betonas både i svenskämnets treåriga strategi för åren 2017–2019 och i svenskämnets verksamhetsplan för 2018.

Ett viktigt utvecklingsområde är rekrytering av ny personal till ämnet. I första hand eftersöks då disputerade lärare med inriktning mot svenskämnets didaktik för att stärka kopplingen mellan personalens forskning och den utbildning vi ger inom lärarprogrammen. Parallellt satsar vi på kompetensutveckling av befintlig personal. Genom att skapa utrymme för docentmeritering har vi hittills fått en docent inom ämnet, och ytterligare två lektorer eftersträvar denna titel på sikt. Slutligen strävar vi efter att skapa forum för kollegialt lärande inom svenskämnet, där personalgruppen kan ta del av varandras expertkompetenser och skapa en gemensam kunskapsbas. Under innevarande läsår ligger fokus i det kollegiala lärandet på undervisning i vetenskapligt skrivande, se vidare under mål 3. Andra områden för kompetensutveckling som lyfts fram som angelägna i ämnets aktuella verksamhetsplan är bedömning i skolans svenskundervisning, ämnesdidaktik och medie- och informationskunnighet.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Samtliga lärare som nämnts ovan undervisar både på inriktningen mot grundskolans årskurs 7–9 och på inriktningen mot gymnasiet. Det betyder att lärarstuderande med inriktning mot grundskolan, samtidigt som de undervisas av lärare med egen erfarenhet av skolundervisning i svenska, även får möta forskande personal redan på utbildningens första två terminer. Dessa medarbetare kan, exempelvis i de kurser som berör grammatik eller skönlitteraturens etiska aspekter, erbjuda vidgade perspektiv på forskningsområdet eller fördjupade resonemang i enskilda frågor. Lärarstuderande brukar i kursvärderingar återkommande framhäva det som stimulerande och inspirerande för den egna framtida yrkesverksamheten när undervisande personal visar gedigna ämneskunskaper och personligt intresse för kursernas innehåll.

Specifikt för gymnasieskolan

Lärarstuderande med inriktning mot gymnasieskolan drar nytta av disputerad personal på termin 1 och 2 på samma sätt som studerande med inriktning mot 7–9. På de kurser som läses termin 3 av lärarstuderande med inriktning mot gymnasieskolan undervisar enbart de disputerade medarbetarna inom svenskämnet. Tack vare deras specialistkompetens kan vi erbjuda en fördjupning inom svensk språkhistoria, nordiska språk, språkplanering, grammatik och textanalys respektive litteraturvetenskapliga analysmetoder som är direkt relevant för deltagarnas framtida yrkesverksamhet som lärare, jfr mål 1 nedan. Samtidigt ger denna forskningsanknutna undervisning de studerande en bättre beredskap att bedriva egna undersökningar inom ramen för examensarbetena – och eventuellt så småningom fortsätta sin akademiska karriär på forskarutbildningsnivå.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola).

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Som tidigare nämnts har lärargruppen sammantaget stor erfarenhet av undervisning i ämnet svenska i grundskola och gymnasieskola. I och med de nyrekryteringar från grund- och gymnasieskola som skett de senaste åren har vår nuvarande personalgrupp särdeles god insikt i aktuell skolverksamhet, vilket kan ses som en styrka i den professionsinriktade miljön. Tack vare att flera av de lärare som undervisar i ämneslärarutbildningens ämnesstudier i svenska samtidigt är engagerade i programmets verksamhetsförlagda utbildning sker också ett kontinuerligt erfarenhetsutbyte med verksamma lärare och skolledning inom både grundskola och gymnasium. Under vårterminen 2019 planeras dessutom för campusträffar med studenter inom ämneslärarprogrammet, HDa-lärare och yrkesverksamma lärare där erfarenheter kan utbytas och kontakter knytas. Ett utvecklingsområde för framtiden är emellertid att öka vår aktivitet inom existerande ämnesdidaktiska nätverk för att säkerställa att lärarkåren håller sig à jour med verksamheten i grund- och gymnasieskolan.

Ett nära samband mellan forskning och utbildning säkras genom att en förhållandevis stor andel av personalen är forskningsaktiv och därmed kan ge de studerande både en bred överblick över aktuella forskningsfrågor, teorier och metoder och en fördjupad insikt inom särskilda områden. Även personal som inte själva forskar deltar aktivt i de vetenskapliga miljöer som byggts upp inom två av HDa:s prioriterade forskningsprofiler, Utbildning och lärande (UL) och Interkulturella studier (ISTUD). Utöver de två övergripande högre seminarier som bedrivs av forskningsprofilerna medverkar ämnets lärare i flera av

profilernas kollegiala mötesplatser och forskningsgrupper. Inom UL är det särskilt de kollegiala mötesplatserna för Läs- och skrivdidaktik (LÄSK) och Mångfald i utbildningssammanhang där ett flertal av ämnets medarbetare regelbundet deltar. Inom ISTUD deltar lärare framför allt i grupperna Interkulturella språkstudier (IKSS) och Minoritet, identitet, autenticitet (MIA), samt den lokala gruppen för Humtank.

Förutom lokala seminarier och forskargrupper vid HDa deltar i princip all forskande personal också i forskningsnätverk och liknande utanför HDa. Svenskämnets professor sitter i redaktionen för tidskriften Sakprosa och är aktiv i ett nordiskt nätverk för sakprosa. Flera medarbetare deltar i Multimodala forskningsseminariet, som är ett samarbete mellan en rad svenska lärosäten, liksom flera tidvis deltar i någon av seminarier vid Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. Även inom litteraturvetenskapliga nationella nätverk är lärarna i svenska vid HDa:s representerade.

Bland den forskning som bedrivs och har bedrivits inom ämnesgruppen märks litteraturvetenskaplig forskning inom den etiska diskussionen. Eftersom skönlitterär läsning inom grund- och gymnasieskolans svenskundervisning främst legitimeras som ett led i demokratisk fostran och personlig utveckling är det angeläget att vetenskapligt undersöka hur exempelvis identitet, avhumanisering, sociala skydds nät och människovärde problematiseras i skönlitteraturen. På det språkvetenskapliga området bedrivs genreforskning om texter i samhället, särskilt med fokus på multimodala texter. Sådan forskning har direkt relevans för ämneslärarutbildningen då djupare textkunskap behövs inte minst om digitala texter, som i stor utsträckning är just multimodala – jfr de nya skrivningarna om digitala lärmiljöer i Lgr 11 och Lgy 11. Ämnesområdet tas upp i sin egen rätt i kursen *Texter, stil och samtal ur språkvetenskapligt perspektiv*, men berörs även i samtliga kurser inom termin 1. En av våra medarbetare fokuserar i sin textforskning särskilt på elevers roll som skribenter och deras skrivprocess, vilket också är ett tema inom kursen *Didaktiska perspektiv på språk och kommunikation*. Forskning sker slutligen även inom nordiska språk, med dels diakront, dels synkront perspektiv, vilket är betydelsefullt inte minst för kursen *Nordens språkliga historia och nutid*. De sociolingvistiska förutsättningarna för och effekterna av språkförändring behandlas också i kursen *Språk och kommunikation*.

Personal både med och utan egen forskningsaktivitet medverkar regelbundet i nationella och internationella konferenser. I det följande visas några exempel på detta av relevans för utbildningsmiljön. Den djupare textkompetens som nämndes ovan var temat för en nordisk konferens med didaktisk inriktning, där en av våra medarbetare deltog i maj 2018. I augusti 2018 presenterade en medarbetare egen forskning på den nordiska dialektologkonferensen, vars inriktning i år var direkt relevant för flera av våra kurser (*Språkstruktur, Språk och kommunikation* och *Nordens språkliga historia och nutid*). I september 2018 besökte en medarbetare Bok- och Biblioteksmässan för att ta del av aktuella rön på området rasism och respekt i barn- och ungdomslitteratur samt tillämpning av detta i skolan. Dessa erfarenheter kommer väl till pass med tanke på det ämnesdidaktiska fokus som efterfrågas av studenter i kursen *Svenska med didaktisk inriktning 2* som tas upp under avsnittet *Uppföljning, åtgärder och återkoppling*. Vidare kan erfarenheter från det området kopplas till högskolans jämställdhetsuppdrag och -arbete. I november 2018 slutligen deltog fem kollegor, varav tre aktiva inom ämneslärarprogrammet, i den stora nationella konferensen om Svenska med didaktisk inriktning, SMDI. Målet för detta deltagande var dels att skaffa ämnesgruppen en bred bild av vilken forskning som pågår inom det svenskdidaktiska området för närvarande, dels skaffa forskande personal kontakter och uppslag för att kunna utöka den didaktiska relevansen i den egna forskningen. De tre områden som vi framförallt strävade efter att täcka var grammatik och textforskning, digitala genrer respektive skönlitterär läsning, vilka som nyss förklarats kan anses särskilt aktuella för att utveckla ämneslärarutbildningen.

Erfarenheter och slutsatser av medverkande i konferenser, mötesplatser och utbildningar delas av princip alltid med hela ämnesgruppen. Här vill vi framhålla betydelsen av att ämnets anställda har hög fysisk närvaro på Högskolan Dalarna, trots att merparten av undervisningen sker via internet. Våra dagliga, informella samtal på arbetsplatsen främjar ett lärande klimat som underlättar erfarenhetsutbyte och kollegialt lärande i mera formella sammanhang, inte minst vid de ämnesmöten som äger rum varje månad samt de heldagsmöten som hålls fyra gånger per år. Förutom rapportering från konferenser med mera,

samt presentation av egen forskning, ägnar vi oss vid dessa tillfällen även åt ämnesgemensamma utvecklingsprojekt med didaktisk inriktning. Under höstterminen 2018 utvecklar vi således genom kollegialt lärande våra kunskaper om vetenskapligt skrivande generellt och i undervisning, för att under vårterminen 2019 kunna genomföra väl avvägda förbättringsåtgärder inom våra lärarutbildningar. Målet är att ge studenterna kontinuerlig träning i vetenskapligt skrivande, med en tydlig progression genom hela utbildningen, som gör dem bättre rustade att möta kraven på de självständiga arbetena i slutet av utbildningen. Parallellt med sådana mera kortsiktiga och konkreta utvecklingsprojekt pågår sedan januari 2018 också ett större visionsarbete runt ämnets framtid. Vi diskuterar där relationen mellan forskning och utbildning, mellan språkvetenskap, litteraturvetenskap och ämnesdidaktik, mellan de studerandes förutsättningar, utbildningens krav och samhällets behov – allt frågor som är grundläggande för att säkra en professionsinriktad och vetenskaplig miljö inom svenskämnet lämpad för våra lärarutbildningar.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9/Specifikt för gymnasieskolan

Inga specifika skillnader mellan utbildningens två examensinriktningar föreligger vad gäller utbildningsmiljön i svenska.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärarexamen med *inriktning mot arbete i årskurs 7–9* ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl överblick över ämnesstudiernas huvudområde som fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För ämneslärarexamen med *inriktning mot arbete i gymnasieskolan* ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola).

Gemensamt för grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan

Enligt examensordningens uppdelning sorteras detta examensmål under kunskapsformen "kunskap och förståelse". Men som beskrivits i del 1 menar HDA att ämneskunskaperna i de undervisningsämnen för vilka utbildningen ger behörighet bör omfatta även mer ämnesspecifika färdigheter och förmågor såväl som vissa värderingsförmågor och förhållningssätt som kan kopplas till det specifika undervisningsämnet. Ämnet svenska är, inte minst som det framstår i grundskolans och gymnasieskolans läroplaner, lika mycket

ett färdighetsämne som ett kunskapsämne. När det gäller ämnesstudierna i svenska anser vi t.ex. att det inte räcker att visa god kunskap om och förståelse för det svenska språkets struktur, uppbyggnad och olika former av språkbruk, utan att den studerande också måste utveckla en god språkfärdighet och förmåga att analysera och tolka olika typer av texter. Ämneskompetensen i svenska kan också sägas vila på vissa grundläggande värderingar och förhållningssätt, såsom att språklig praktik alltid måste förstås i en social och kulturell kontext som färgas av olika maktförhållanden.

Vår ambition är att ge ämneslärarstudenterna en god översikt över både svenska som skolämne och svenska/litteraturvetenskap som akademiska discipliner. Då ämneslärarprogrammet är en yrkesutbildning är det en självklarhet att kurserna inom ämneslärarprogrammet ska ha en god innehållslig täckning i förhållande till skolans gällande läroplaner. Vi strävar efter en god balans mellan det språkvetenskapliga och det litteraturvetenskapliga perspektivet, i och med att Lgy 11 slår fast att "Kärnan i ämnet svenska är språk och litteratur." I Lgr 11 beskrivs svenska visserligen mera som ett färdighetsämne, och skönlitteratur nämns bara med en mening av 17 i beskrivningen av ämnets syfte. Men då skönlitteraturen kan och ska utnyttjas som en resurs för elevernas språkutveckling och personlighetsutveckling, som fokuseras mera i Lgr 11, menar vi att även lärarstudenter med inriktning mot 7–9 behöver goda litteraturvetenskapliga kunskaper lika väl som språkvetenskaplig kompetens. En närmare beskrivning av hur ämneslärarprogrammets svenskurser korrelerar med gällande läroplaner ges nedan för 7–9 respektive gymnasiet separat. Samtidigt är ämneslärarexamen en akademisk examen, och studenterna ska alltså även få en orientering om vilka discipliner de akademiska ämnena svenska/nordiska språk respektive litteraturvetenskap omfattar. Här finns möjligheten att ge fördjupade kunskaper inom vissa områden samt insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete. Studenterna får redan tidigt i utbildningen möta forskningslitteratur inom det ämnesområde som respektive kurs berör, vilket innebär en punktvis fördjupning. Inslaget av vetenskapliga publikationer ökar sedan under utbildningens gång. Bland läroböcker väljs helst sådana som explicit redovisar aktuell forskning. Lärare som själva är forskningsaktiva är involverade även i de tidigaste kurserna och bidrar där till att sätta in kursens innehåll i ett större vetenskapligt perspektiv. Målet är att bädda för den individuella fördjupning som studenten gör inom sitt självständiga arbete i slutet av utbildningen. Progressionen inom det vetenskapliga perspektivet på ämnet kommer att beskrivas närmare under Mål 2 och Mål 3 nedan.

I och med övergången till den reviderade utbildningsplan som gäller fr.o.m. hösten 2018 har ett utvecklingsarbete påbörjats med att se över progressionen mellan terminerna under de inledande ämnesstudierna. Hittills har det funnits en tendens att "starta om från början" på termin 2, där studenterna övergått från ett språkvetenskapligt till ett litteraturvetenskapligt perspektiv. Detta har gjort att studenterna inom kurserna på de två första terminerna inte kommit upp till den höga nivå vad gäller vetenskapligt resonemang, kritiskt förhållningssätt, självständigt arbete etc. som vi önskar, vilket medfört att inte alla studenter varit tillräckligt rustade för de höga krav som ställs på examensarbetena.

Sammanfattningsvis menar vi att den studerande får möjlighet att utveckla så pass omfattande ämneskunskaper i svenska som gällande examensordning och dagens resurstilldelningssystem medger. Men vi ser det som problematiskt och som en utmaning för studenterna att på endast två till tre terminers heltidsstudier hinna utveckla så pass djupa ämneskunskaper som krävs för att planera, genomföra och utveckla ämnesundervisning i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling. Särskilt problematiskt är ämnesstudiernas begränsade omfattning inom inriktningen 7–9. Många studenter upplever svårigheter med sådana grundläggande ämneskunskaper som vi menar är oundgängliga för att kunna förstå sitt ämne och stödja elever i deras språkutveckling. Det begränsade utrymmet för fördjupade ämnesstudierna i både språk- och litteraturvetenskap gör också att de rent ämnesdidaktiska delarna, där studenterna får möjlighet att genom olika praktiska moment öva på olika undervisningssituationer, måste hållas kortare än vi – och våra studenter – skulle önska. För att ändå stötta de studerande på bästa sätt prioriterar vi, inom de ramar som nuvarande resurstilldelningssystem sätter, lärarledd undervisningstid. Denna förläggs då först och främst som internetbaserade seminarier i realtid med jämn spridning över terminen och kurserna. På en kurs på 7,5 hp som exempelvis *Språkstruktur* ges totalt elva lärarledda träffar i realtid. Till detta kommer nätbaserade föreläsningar och lärarkontakt via lärplattformen. Dessutom kallas de studerande till en eller två campusträffar per termin,

om två–tre dagar vardera, där vi samlar de aktiviteter som svårligen kan genomföras över internet. Diskussioner om hur man ytterligare kan utveckla undervisningsformerna pågår kontinuerligt.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Ämneskurserna i svenska som läses på ämneslärarprogrammet med inriktning 7–9 består på den språkvetenskapliga sidan av tre delkurser om vardera 7,5 hp: *Text och tal*, *Språkstruktur* samt *Språk och kommunikation*. På den litteraturvetenskapliga sidan ges likaså tre delkurser om vardera 7,5 hp, nämligen *Från Oidipus till House of Cards - dramatik i utveckling*, *Barn- och ungdomstexter i samhällsdialog* samt *Populärt berättande i skilda medier*. I dessa kurser tillämpas litteraturvetenskapliga analysmetoder på dramatik, barn- och ungdomslitteratur respektive populärlitteratur, samtidigt som de olika genrerna placeras i en historisk och samhällsrelaterad kontext. Samtliga sex delkurser har en tydligt didaktisk vinkling, som sammanfattas i var sin delkurs med fokus på språkvetenskaplig ämnesdidaktik (*Didaktiska perspektiv på språk och kommunikation*) respektive litteraturvetenskaplig ämnesdidaktik (*Litteraturredidaktik*). På detta sätt får de studerande förutsättningar att stötta sina elever när de enligt Lgr 11 "utvecklar kunskaper i och om svenska språket" och "utvecklar språket för att tänka, kommunicera och lära". De ämnesdidaktiska aspekterna kommer att behandlas vidare under Mål 4 nedan, där de två specifikt ämnesdidaktiska delkurserna kommer att ges särskilt utrymme.

I det följande ska de övriga sex delkursernas innehåll relateras till beskrivningen av svenskämnet syfte i Lgr 11, varifrån samtliga citat i avsnittet är hämtade. Det är nämligen en självklar, men viktig styrka med våra ämneskurser att de väl täcker det innehåll som de blivande lärarna i sin framtida yrkesroll ska förmedla enligt gällande läroplan för grundskolan. Utbildningens första delkurs *Text och tal* säkrar således att deltagarna själva får pröva och reflektera kring hur man "formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier". I samma delkurs får deltagarna kunskaper om "olika former av sakprosa" och om allmänna språkriktighetsnormer. Men framförallt tränas deras egen förmåga att "skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra". I nästa delkurs, *Språkstruktur*, finslipar verktygen och typiska grammatiska mönster i såväl sakprosagenrer som skönlitterära genrer granskas i detalj. Därigenom får deltagarna "utveckla sina kunskaper om svenska språket" och "dess ... uppbyggnad". Särskilt viktig är den funktionella grammatiken, eftersom den ger en djupare förståelse för kommunikationssituationens betydelse för språkliga val och utgör grundvalen för den genrepedagogik som genomsyrar beskrivningen av svenskämnet i Lgr 11. I utbildningens tredje delkurs, *Språk och kommunikation*, vidgas perspektivet utanför skriven text, och deltagarna får ta del av forskning om "hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier...". Här tas genusaspekten upp liksom förhållandet mellan majoritetsspråk och minoritetsspråk. Kursen i sin helhet ger deltagarna förståelse för att "sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för en själv och för andra människor."

I de litteraturvetenskapliga kurserna på termin 2 möter de lärarstuderande som redan framgått "olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande...", och det centrala begreppet *genre* lyfts fram i alla tre delkurser. Urvalet av litteratur är sådant att det representerar "skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen". Den historiska utvecklingen betonas särskilt i dramatik kursen, medan relationen mellan samhälle och skönlitteratur i modern tid problematiseras i alla tre delkurser. I flera av delkurserna både på termin 1 och på termin 2 ges sådana kursuppgifter och examinerande uppgifter som stimulerar deltagarna att utveckla "kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor". Dessa kunskaper fördjupas sedan väsentligt och examineras i det självständiga arbetet på utbildningens sista termin.

Innehållet i ämnet svenska så som det beskrivs i Lgr 11 täcks alltså i huvudsak väl av våra kurser inom ämneslärarprogrammet inriktning 7–9. Det finns emellertid två undantag, där innehåll som lyfts fram i Lgr 11 bara berörs i förbifarten inom de kurser som läses av ämneslärarstudenter med inriktning 7–9: nämligen svenska språkets "historia och utveckling" samt "de nordiska grannspråken". Dessa områden behandlas i dagsläget grundligt i en delkurs som enbart läses av ämneslärarstudenter inriktade mot gymnasiet, se vidare i nästa avsnitt. Denna diskrepans är viktig att beakta vid vår stundande omarbetning av kursplanerna, som de nya utbildningsplanerna föranlett. Mera generellt är det en stor utmaning att täcka in hela svenskans ämnesområde, med både språkvetenskapliga och litteraturvetenskapliga

perspektiv, på de två terminer som står till förfogande för lärarstudenter med inriktning 7–9. Här krävs antagligen en djupgående omstrukturering i förhållande till vårt nuvarande kursutbud. En tänkbar väg kan vara att i en eller flera kurser anlägga både språkvetenskapliga och litteraturvetenskapliga perspektiv på text parallellt. Det skulle då samtidigt innebära modellering av ett arbetssätt som är rimligt inom grundskolan, där man inte brukar eller bör upprätthålla någon gräns mellan de akademiska disciplinerna litteraturvetenskap respektive svensk språkvetenskap.

Specifikt för gymnasieskolan

Lärarstuderande med inriktning mot gymnasiet läser under de två första terminerna samma delkurser som studerande med inriktning mot grundskolans år 7–9, vilka beskrivits ovan. Tillkommer gör två språkvetenskapliga och två litteraturvetenskapliga fördjupningskurser om 7,5 hp vardera. *Nordens språkliga historia och nutid* respektive *Texter, stil och samtal ur språkvetenskapligt perspektiv* representerar de akademiska disciplinerna språkhistoria, nordiska språk, samtalsanalys, mono- och multimodal textanalys, stilistik och språkpolitisk forskning. På den litteraturvetenskapliga sidan ges kurserna *Romanens framväxt* och *Orientering i litterära analysmetoder och perspektiv*. Den förstnämnda innebär, som namnet anger, en fördjupning i romangenren, vars historiska framväxt relateras till samhällets förändringar. Den andra kursen ger en både breddad och fördjupad genomgång av litteraturvetenskapliga teorier och metoder förbereder studenten för att självständigt kunna arbeta med skönlitterär analys. Sammantaget får studerande med inriktning mot gymnasiet både ett bredare kunnande och väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar svenskämnet jämfört med lärarstuderande med inriktning mot grundskolans år 7–9.

På samma sätt som svenskämneskurserna för lärarstuderande med inriktning 7–9 ovan relaterades till Lgr 11, så ska det här visas hur kurserna för lärarstuderande med inriktning mot gymnasiet överensstämmer med beskrivningen av svenskämnet i Lgy 11, varifrån alla citat i följande stycke är hämtade. Utbildningens första delkurs, *Text och tal*, har som särskilt syfte att deltagaren "utvecklar sin förmåga att kommunicera i tal och skrift", en utveckling som sedan fortsätter under hela utbildningen där den studerande kontinuerligt möter muntliga och skriftliga uppgifter med stigande svårighetsgrad. De avslutande självständiga arbetena är det slutgiltiga provet på att den studerande utvecklat förmågan att konsumera och producera vetenskaplig text. Samtliga delkurser innebär också träning i att ur olika aspekter "läsa och arbeta med texter, både skönlitteratur och andra typer av texter". Inom de litteraturvetenskapliga kurserna utvecklar den studerande en kompetens för närläsning och behandling av litterära texter från olika genrer. Även i de språkvetenskapliga kurserna eftersträvas en så stor spridning över olika genrer som möjligt, med viss övervikt för sakprosa, som inte är representerad i de litteraturvetenskapliga kurserna. Den näst sista ämneskursen inom utbildningen, *Texter, stil och samtal ur språkvetenskapligt perspektiv*, rör sig i gränslandet mellan språk- och litteraturvetenskap och betonar beröringspunkterna genom begreppen stil och intertextualitet, som är centrala även i de litteraturvetenskapliga kurserna. I de sistnämnda kurserna ligger annars fokus på att "i skönlitteraturen se såväl det särskiljande som det allmänmänskliga i tid och rum", exempelvis genom att dramatikers och romankonstens utveckling relateras till historiska skeenden eller att manliga och kvinnliga författares olika förutsättningar i olika tider diskuteras. Samtidigt bidrar en stor bredd ifråga om spelplatser och teman till att skärpa deltagarnas "förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar". Olika mediers särskilda förutsättningar fokuseras i delkursen om dramatik och tas även upp i delkursen om populärlitteratur.

Även i de språkvetenskapliga delkurserna hämtas exempel från olika medier, inte minst nätbaserad kommunikation, och i delkursen *Texter, stil och samtal ur språkvetenskapligt perspektiv* undersöks särskilt hur skrift och bild samspekar i tryckt och digital text. De språkvetenskapliga kursernas huvudsyfte är annars att utveckla deltagarnas "kunskaper om det svenska språket, dess uppbyggnad och ursprung", vilket görs framförallt i kurserna *Språkstruktur* respektive *Nordens språkliga historia och ursprung*. Delkursen *Språk och kommunikation* har som sitt särskilda syfte att ge deltagarna "möjlighet att reflektera över olika typer av språklig variation", exempelvis hur språkbruket korrelerar med sociologiska variabler eller om, hur och varför det ska regleras språkpolitiskt. Sammantaget ger ämneskurserna för

lärarstuderande med inriktning mot gymnasiet deltagarna goda förutsättningar för att själva "utveckla sådana kunskaper om muntlig och skriftlig kommunikation som behövs i arbetslivet och för vidare studier". Speciellt stimuleras de studerande genom muntliga och skriftliga uppgifter av ökande svårighetsgrad att skaffa sig "kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor", vilka de sedan självständigt ska kunna utnyttja vid de avslutande examensarbetena.

En särskild styrka med vår ämnesläroplan, som är nätbaserad med regelbundna campusträffar, är att deltagarna får mycket god träning i att "använda digitala verktyg och medier för presentation, kommunikation, interaktion och samarbete när det gäller texter". Den nätbaserade undervisningen omfattar nämligen en tät kontakt med såväl lärare som kurskamrater, som sker inte bara i skrift via den digitala lärplattformen utan i minst lika stor utsträckning genom seminarier och grupparbeten i realtid. Den rika erfarenhet av digital kommunikation som detta ger studenterna erbjuder unika möjligheter att i undervisningen diskutera skillnaden mellan digital kommunikation och kommunikation i samma tid och rum, och vilka för- och nackdelar olika medier har i förhållande till olika syften. Sammanfattningsvis är våra ämneskurser var för sig och tillsammans utformade för att "utmana [...] till nya tankesätt och öppna för nya perspektiv" och bör ge just det breda kunnande inom svenskämnet och sådana väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av området som lärarstuderande med inriktning mot gymnasiet behöver för sin framtida yrkesverksamhet.

Trots den goda innehållsliga täckningen i förhållande till gällande läroplan för gymnasiet kommer även gymnasieinriktningens kurser att behöva ses över samtidigt som kurserna för 7–9 omarbetas för att bättre passa strukturen i den nya utbildningsplanen. Detta är nödvändigt eftersom vi även fortsättningsvis kommer att behöva låta de två inriktningarna samläsa under delar av utbildningen. Som påpekats ovan angående kurserna för grundskolans år 7–9 behövs där en gallring och effektivisering för att på förhållandevis kort tid kunna täcka det breda innehåll som svenskämnet i grundskolan omfattar. Desto viktigare blir det då att noggrant urskilja vilka delar i gymnasiet läroplan som innebär en vidgning av ämnet jämfört med grundskolans läroplan och se till att stoff som motsvarar denna påbyggnad blir väl representerat i den nya versionen av gymnasielärarens termin 3.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. - Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola). Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Den första delen av mål 2 behandlas huvudsakligen nedan under mål 3, eftersom kunskap om och förståelse för vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder är och bör vara nära kopplad till den studerandes vetenskapliga förhållningssätt och förmåga. Allmänt kan sägas att de studerandes kunskaper om vetenskapsteori och olika forskningsmetoder byggs upp stegvis under ämneskurserna, se närmare exempel under mål 3, för att slutligen sättas i ett större utbildningsvetenskapligt sammanhang och fördjupas under kursen *Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning för ämneslärare*, vilken beskrivs närmare i del 1. Kunskaperna specialiseras och prövas sedan när de studerande skriver examensarbetet under den sista terminen.

Den andra delen av mål 2 ovan ("relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen") behandlas i detta avsnitt, tillsammans med den första delen av mål 3 ("fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter"). Båda formuleringarna syns nämligen handla om mötet mellan det vetenskapliga perspektiv som kännetecknar de högskoleförlagda studierna och den beprövade erfarenhet som finns på VFU-skolorna. Detta möte sker av naturliga skäl främst i samband med studenternas VFU, som behandlas mera ingående i del 1. Studenternas egen undervisning på VFU-skolorna relateras således till ett teoretiskt perspektiv i den integrerade UVK/VFU-kursen *Utveckling och lärande*. I den avslutande VFU-kursen fördjupas de teoretiska reflektionerna kring den egna undervisningen av ett erfarenhetsutbyte med elever. Detta kompletteras i ämneskurserna under termin 1 och 2 med fältdagar, där de studerande auskulterar under lektioner och ofta intervjuar verksamma lärare. Detta ger studenterna dels egen erfarenhet av andras praxis, dels möjlighet att ta del av och reflektera över andras erfarenheter. Utöver detta är det ett återkommande diskussionsämne under ämneskurserna vilka didaktiska utmaningar inom respektive område som studenterna känner till av egen erfarenhet eller andras, samt i vilken utsträckning och hur dessa utmaningar kan mötas med studenternas nyvunna ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper. Utifrån bland annat de luckor som identifieras under sådana diskussioner är tanken att studenterna med stöd av sina VFU-lärare/handledare och deras beprövade erfarenhet ska identifiera ämnesdidaktiska problem att studera i de självständiga arbetena.

Ett utvecklingsområde inom ämnesstudierna i svenska är att skapa tillfällen för att lyfta distinktionen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som ett tema i sin egen rätt. Det finns goda skäl att föra en principiell diskussion om begreppen, eftersom *beprövad erfarenhet* inte har någon klar definition. Framförallt behöver *beprövad erfarenhet* relateras till *lärande exempel* – de erfarenheter som de studerande får och tar del av under sin utbildning tillhör rimligen huvudsakligen den senare kategorin, och dessa erfarenheters kunskapsvärde är därför viktigt att diskutera.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9/Specifikt för gymnasieskolan

Inga specifika skillnader mellan utbildningens två examensinriktningar föreligger vad gäller uppfyllelsen av detta examensmål inom ämneskurserna i svenska.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. - Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola). Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Som framgår av matrisen över samtliga nationella och lokala examenmål för ämneslärarexamen i självvärderingens del 1 är mål 2 och mål 3 båda kopplade till den vetenskapliga nyckelkompetensen. Precis som övriga nyckelkompetenser anser vi att den vetenskapliga kompetens som lärarstudenter behöver utveckla, för att klara utbildningen såväl som yrkesutövningen, måste förstås som en kombination av kunskapsformerna kunskap/förståelse, färdighet/förmåga och värderingsförmåga/förhållningssätt. Den kunskap som beskrivs i mål 2 utgör därmed en förutsättning för att uppnå den förmåga som stipuleras i mål 3. Därför behandlas huvuddelen av dessa två examensmål gemensamt i detta avsnitt.

Krav på vetenskaplig kompetens ställs idag inte bara på den studerande under sin utbildning – där den studerande förväntas självständigt kunna ta till sig forskningsbaserad kunskap samt själv bidra till forskningsfältet – utan även på den verksamma läraren som i sin yrkesutövning förväntas bedriva undervisning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Därför menar vi att den vetenskapliga kompetensen utgör en slags grundkompetens som är en förutsättning för alla de övriga nyckelkompetenserna (inte minst den didaktiska kompetensen som behandlas nedan). Med vetenskaplig kompetens avses i detta sammanhang alltså följande:

Förmåga att utifrån kunskaper i vetenskapsteori och forskningsmetodik

- söka och tillgodogöra sig samt kritiskt granska, analysera, värdera och systematisera tidigare forskningsresultat av relevans för yrkesutövningen i syfte att utveckla sin egen yrkeskompetens med fokus på lärares undervisning och elevers lärande och utveckling
- planera, genomföra och presentera egna vetenskapliga undersökningar som bidrar med ny kunskap och förståelse inom de områden som utbildningen avser
- tillämpa ett vetenskapligt förhållningssätt, under utbildningen såväl som i sin lärarroll, genom att reflektera över och utvärdera sin egen verksamhet i ljuset av den ständigt växande vetenskapliga grunden och beprövade erfarenheten vad gäller undervisningens innehåll såväl som form.

Ämneslärarprogrammet är utformat så att den studerande får möjlighet att successivt utveckla sin vetenskapliga kompetens genom utbildningens samtliga delar: ämnes- och ämnesdidaktiska studier, utbildningsvetenskaplig kärna och VFU. I det följande beskrivs de ämnes- och ämnesdidaktiska kursernas bidrag till den studerandes utveckling av vetenskaplig kompetens.

Det finns en progression inom ämneskurserna, där studenterna i allt större utsträckning får *insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete* (mål 1), får *kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder* (mål 2) samt tränar sin *förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat* (mål 3). Denna stegvisa träning av den vetenskapliga kompetensen sker med flera olika medel. För det första väljs kurslitteratur som explicit jämför flera olika teorier och metoder inom forskningsfältet och ger överblick över aktuell forskning. För det andra inkluderas vetenskapliga publikationer i kurslitteraturen. För det tredje ges uppgifter med forskningsanknytning, från den enklaste formen, att analysera strukturen i en forskningsartikel, till avancerade uppgifter som att genomföra en fältstudie eller att skissartat beskriva ett tänkt forskningsprojekt. För det fjärde ges studenter uppgifter som innebär självständig fördjupning i form av litteraturstudier, fältstudier eller dylikt som redovisas i en mer eller mindre vetenskaplig form av text. Målet är att den studerande ska vara väl rustad inför det femte steget, att i princip helt självständigt kunna genomföra en vetenskaplig litteraturstudie (examensarbete 1) respektive en vetenskaplig empirisk studie (examensarbete 2). Ämneskurserna i svenska omfattar samtliga dessa steg. Till exempel får de studerande från första delkursen, *Text och tal*, läsa vetenskapliga publikationer som kurslitteratur. Läroböckerna på såväl delkurs 2 (*Språkstruktur*) som delkurs 3 (*Språk och kommunikation*) ställer olika teoretiska perspektiv mot varandra och ger exempel på olika forskningsmetoder. Delkurs 3 innehåller dessutom en fältstudie som ska redovisas i en vetenskaplig rapport. Det kritiska förhållningssättet tränas vidare under termin 2, där de studerande i delkurs 4 exempelvis ska uppnå en "medvetenhet om det kritiska ifrågasättandet av kultur- och kanonbegreppen". Inom kursen *Texter, stil och samtal ur språkvetenskapligt perspektiv*, som ligger på termin 3 för studerande med inriktning mot gymnasiet, ges slutligen uppgiften att föreslå ett forskningsprojekt med motivering av teoretiskt perspektiv, metod, material och förväntade forskningsresultat. Sammantaget får de studerande goda förutsättningar att stegvis förkovra sig i vetenskapligt förhållningssätt och vetenskapligt skrivande.

Progressionen i den vetenskapliga kompetensen skulle emellertid kunna stärkas ytterligare på samtliga steg som urskilts ovan. Detta utvecklingsområde prioriteras högt, eftersom det finns ett uppenbart behov av att ännu bättre rusta de studerande för att klara de högt ställda krav som gäller för examensarbetena, då det i dagsläget är en förhållandevis stor andel av de studerande som inte klarar att färdigställa sina självständiga arbeten inom de givna tidsramarna. Ett förslag till förbättring vore att pröva ytterligare hur explicit kurslitteraturen behandlar olika vetenskapliga perspektiv och metoder, och det kunde också vara önskvärt att ha en större andel vetenskapliga publikationer som kurslitteratur. Här måste dock även den pedagogiska aspekten beaktas: studenterna behöver en progression inte bara inom produktion av vetenskaplig text, utan lika mycket vad gäller reception av vetenskaplig text – de behöver erövra en vetenskaplig litteracitet. Det betyder att andelen forskningspublikationer i kurslitteraturen måste öka successivt. På alla nivåer inom utbildningen kan man emellertid utöka möjligheterna till enskild fördjupning, och likaså kan man på alla nivåer införa flera uppgifter som tränar den vetenskapliga förhållningssättet, även om svårighetsgraden, d.v.s. inte bara omfattningen utan framförallt graden av självständighet, måste ökas stegvis. I skrivande stund pågår ett arbete inom svenskämnet att med att skapa en tydligare progression i vetenskaplig läsning och skrivande, inom både ämne och program, som ska sträcka sig över hela utbildningen. Under läsåret 2018–2019 ligger fokus i arbetet på att definiera vetenskapligt skrivande som begrepp och genom en dissekering av begreppet finna nycklar till att stötta de studerande i utvecklingen av deras kompetens.

De tre första terminernas upplägg, så som det just beskrivits, gör alltså att den studerande genom kontinuerlig progression bör ha utvecklat en grundläggande vetenskaplig kompetens inför programmets avslutade läsår under vilket de två examensmålen slutligen förväntas uppnås och examineras. Den kurs inom vilken den studerande sedan ges möjlighet att fördjupa och specialisera sina kunskaper i vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder (mål 2) är UVK-kursen *Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning för ämneslärare* som läses inför examensarbete 1. Kursen innehåller dels en fördjupning i vetenskapsteori som behandlar hur kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder kan användas i utbildningsvetenskaplig forskning för att utveckla ny kunskap och förståelse av betydelse för grundlärares yrkesutövning, dels praktiska tillämpningsövningar där den studerande får använda vetenskapliga verktyg och metoder utifrån egna problemställningar. Kursen följs upp genom

examensarbete 1, där den studerande uppövar sin förmåga att kritiskt granska utbildningsvetenskapliga texter utifrån vetenskapsteoretiska frågeställningar med inriktning mot det undervisningsämne inom vilket hen har valt att genomföra sitt självständiga arbete. Denna integrering innebär att den utbildningsvetenskapliga forskningen som studeras skiljer sig åt mellan de studerande beroende på val av undervisningsämne och ämnesdidaktiskt problemområde för det självständiga arbetet.

Om kunskapsaspekten av den vetenskapliga nyckelkompetensen (mål 2) framför allt behandlas och fördjupas i UVK-kursen *Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning*, så kan färdigheten och förmågan att "kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet" (mål 3) sägas komma till uttryck i framför allt de självständiga arbetena. Som beskrivits ovan uppmanas den studerande att under hela sin utbildning att anta ett kritiskt och vetenskapligt förhållningssätt gentemot den pedagogiska verksamhet som hen möter under sina fältstudier och sin VFU såväl som gentemot sina egna tidigare erfarenheter av skolan och den samhällsdebatt som förs om skolan. Under termin sju ges sedan den studerande möjlighet att själv fördjupa sig i ett ämnesdidaktiskt problemområde genom att i examensarbete 1 först läsa in sig på ämnet och studera tidigare forskningsresultat, för att sedan i examensarbete 2 genomföra en egen empirisk studie vars resultat förväntas bidra till kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet.

Tanken med att dela upp det självständiga arbetet i två examensarbeten och vardera 15 hp är att det första ska genomföras i form av en systematisk litteraturstudie där den studerande till att börja med ska söka svar på sin forskningsfråga genom att kritiskt granska och systematisera tidigare forskningsresultat. Det andra arbetet ska sedan bestå av en egen empirisk undersökning som bygger vidare på de resultat som framkom i det första arbetet. Avsikten med upplägget har varit att höja kvaliteten och relevansen hos resultaten från den empiriska studien: i och med att den empiriska studien förberetts noga under examensarbete 1 kan djupare frågeställningar formuleras, som leder till att studien bidrar med verkligt ny kunskap snarare än en upprepning av tidigare forskningsrön.

Den andra delen i mål 3, "för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik" förutsätter just att den studerande har för det första goda kunskaper om, och för det andra ett kritiskt förhållningssätt till, såväl skolans praxis som svenskämnet och ämnesdidaktikens axiom. Ovan har beskrivits hur den studerande förvärvar gedigna kunskaper om svenskämnet och ämnesdidaktiken (mål 1) samt skolans praxis (mål 2). Det kritiska förhållningssättet tränas upp som ett led i den vetenskapliga litteraciteten så som har beskrivits tidigare här under mål 3. Studentens förmåga att självständigt ställa kritiska frågor och producera användbar ny kunskap ställs sedan på prov i examensarbete 1 och i synnerhet i examensarbete 2, som innebär en empirisk studie. Ett av de högt ställda betygskriterierna för godkänt på examensarbete 2 är "att arbetets bidrag till kunskapsutvecklingen inom det ämnesdidaktiska området synliggörs", vilket innebär att studentens självständiga arbete ska bidra med kunskap av relevans för medstudenter såväl som verksamma lärare.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Samtliga UVK-kurser och samtliga ämneskurser under termin 1 och 2 är gemensamma för studerande med inriktning mot grundskolans årskurs 7–9 och studerande med inriktning mot gymnasieskolan. Under kursen *Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning för ämneslärare* liksom i tidigare kurser under utbildningen ges emellertid uppgifter där den studerande uppmanas att välja fokus efter vilken åldersgrupp hen kommer att undervisa efter slutförd utbildning. I examensarbete 1 och 2 är det en självklarhet att den studerande undersöker förhållandena i den skolform där hen kommer att vara verksam.

Något som kan ifrågasättas är att betygskriterierna för examensarbetena är desamma oavsett om den studerande läst med inriktning mot grundskolans årskurs 7–9 eller mot gymnasiet. Studerande med inriktning mot 7–9 får nämligen 30 hp mindre av ämnesstudier och går alltså miste om den förkovring i vetenskapligt förhållningssätt och vetenskapligt skrivande som dessa kurser erbjuder. Konsekvensen

borde rimligen vara antingen att kraven på de självständiga arbetena inom respektive inriktning diversifieras, eller att särskilda insatser görs för att snabba på den vetenskapliga progressionen inom ämneskurserna för 7–9. Eftersom där emellertid redan råder allvarlig stoffträngsel (jfr ovan under mål 1) är förmodligen det mest realistiska alternativet att se över betygskriterierna för examensarbeten inom inriktningen 7–9.

Specifikt för gymnasieskolan

Studerande med inriktning mot gymnasieskolan läser alltså ämneskurser om 30 hp som innebär en väsentlig fördjupning av både ämneskunskaper och vetenskaplig litteracitet jämfört med studerande med inriktning 7–9. På ämneskurserna inom termin 3 undervisar i dagläget endast disputerad personal, vilket ytterligare förstärker kursernas forskningsanknytning och ger deltagarna möjlighet att redan förhållandevis tidigt i utbildningen föra en kvalificerad kritisk diskussion om vetenskapsteori och olika forskningsmetoder. Här arbetar vi tillsammans men övriga ämnen inom ämneslärarprogrammet med att förstärka kopplingen till UVK-kursen *Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning för ämneslärare*.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. - *Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7–9, gymnasieskola). Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

I ämnet svenska möter studenten redan i den inledande delkursen av den första terminen grundskolans/gymnasieskolans olika ämnesspecifika styrdokument och ämnesdidaktisk litteratur. Under den första terminen, som i sin helhet benämns *Svenska med didaktisk inriktning 1*, anläggs ett språkvetenskapligt perspektiv. Ett mer övergripande mål är att studenten kontinuerligt, utifrån de kunskaper hen erövrar, ska "relatera till ämnesdidaktiska perspektiv på språk, kommunikation och svenska som skolämne." Den studerande ska efter avslutad kurs "visa kunskap om olika didaktiska teorier samt förmåga att göra svenskämnesdidaktiska ställningstaganden relevanta för undervisningens mål. Studenten ska även "reflektera över svenskämnets innehåll och arbetsformer i ljuset av informations- och kommunikationsteknologins utveckling."

Ambitionen att studenten ska kunna göra medvetna, väl övervägda ämnesdidaktiska val kan specificeras ytterligare med hjälp av de didaktiska frågorna *vad*, *hur* och *varför*. En förutsättning för att kunna göra ett medvetet urval av stoff (frågan *vad*) är att den blivande läraren har en god ämnesteoretisk överblick. Hur vi säkerställer att denna förutsättning ges beskrivs under mål 1. Vidare bör studenten, för att besvara både frågorna *vad* och *varför*, ges goda möjligheter att reflektera över vilken betydelse olika ämneskunskaper kan få för elever, under skoltiden och som vuxna medborgare. Här utnyttjar vi föreläsningar och seminarier, kurslitteratur och material från Skolverket, kursuppgifter och fältdagar för

att relatera kursernas ämnesteoretiska kunskaper till elevers kommunikativa kompetens (tala, läsa, skriva) samt till skolans demokratiska värdegrund (förståelse och respekt för olika uttryckssätt). Frågan *hur* behandlar vi inte minst genom att explicit modellera olika undervisningssätt och ge medvetet varierade uppgifter. De studerande får alltså egen erfarenhet av olika metoder, vars för- och nackdelar de också får diskutera som en del av undervisningen. Ett exempel kan ges från kursen *Text och tal*: I arbetet kring den egna produktionen av tal och text prövas olika arbetssätt; studenten möter ett formativt arbetssätt genom framåtsyftande respons från läraren och i form av kamratrespons. De olika didaktiska uppgifterna möjliggör variation i skapandet och genomförandet av övningar utifrån olika ämnesinnehåll och didaktiska ställningstaganden. På detta sätt får studenten växla mellan att ta och att ge respons, mellan fokus på sin egen inlärningssituation och den framtida yrkesrollen. Dessa erfarenheter kan hen sedan direkt dra nytta av både under VFU och i sitt framtida yrke. De kunskaper och erfarenheter av didaktik och metodik som de studerande får under de tre första delkurserna kompletteras slutligen i delkursen *Didaktiska perspektiv på språk och kommunikation*. Det är framförallt i denna kurs som studentens förmåga att omsätta sina samlade kunskaper och erfarenheter i undervisningsplanering examineras. Förmågan att faktiskt genomföra undervisningen examineras främst under efterföljande VFU, jfr del 1.

Termin 2, som på motsvarande sätt benämns *Svenska med didaktisk inriktning 2*, har ett litteraturvetenskapligt perspektiv. Även denna termin har ett övergripande didaktiskt mål: "Den studerande ska med hjälp av litteraturdidaktiska ställningstaganden och utifrån skolans styrdokument kunna visa insikt i litteraturläsningens roll i skolan". I kursen möter studenten, på liknande sätt som på termin 1, flera moment i vilka ämnesdidaktisk kurslitteratur behandlas och problematiseras. För att erövra kunskap som leder fram till målet att kunna göra relevanta didaktiska ställningstaganden, prövar studenten olika arbetsformer under seminarierna. Parallellt med bearbetning av ämnesdidaktisk litteratur och skönlitteratur i form av ungdomslitteratur, "klassiker" och spelfilm, formuleras olika tankar om hur litteraturen kan behandlas i skolan. Rent praktiskt arbetar studenterna med att planera undervisning kring ett litterärt tema, en ungdomsbok, en film och en klassisk roman. Delar av detta arbete redovisas och examineras under en obligatorisk campusförelagd undervisningsdag (se mål 5).

Sammanfattningsvis är en styrka i de inledande ämneskurserna att det ges återkommande tillfällen att teoretiskt och praktiskt bygga upp ämnesdidaktiska kunskaper och erfarenheter innan den didaktiska förmågan examineras. Dessutom ges på både termin 1 och termin 2 en särskild delkurs om 7,5 hp där ämnesdidaktiken står i fokus i sin egen rätt. Avsikten med upplägget är att en ämnesteoretisk och en ämnesdidaktisk grund ska byggas parallellt inför första VFU-perioden. Ett utvecklingsområde är förtydliga den didaktiska progressionen mellan termin 1 och 2, på motsvarande sätt som tidigare har beskrivits under mål 3 när det gäller progressionen i vetenskapligt förhållningssätt och skrivande. Arbetet pågår i form av den kursplanerevidering som har initierats i samband med övergången till ny utbildningsplan.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

De två första terminerna är, vilket tidigare beskrivits, gemensamma för båda inriktningarna på ämneslärarprogrammet och samläsning sker. Det som skiljer inriktningarna åt är framförallt att litteratur och övningar ibland specifikt riktar sig till den skolform för vilken examen är avsedd. Ett exempel kan ges från delkursen *Didaktiska perspektiv på språk och kommunikation*, där delar av litteraturen (om betyg och bedömning) är åldersspecifik och antingen riktas mot grundskolans senare år eller mot gymnasieskolan. Specifikt för grundskolans årskurs 7-9 är annars framförallt genomförandet under VFU och inriktningen på det självständiga arbetet. Profileringen av inriktningen 7-9 är, som redan beskrivits under mål 1 och 3, ett prioriterat utvecklingsområde i samband med införandet av ny utbildningsplan.

Specifikt för gymnasieskolan

I de fördjupningskurser som ges på termin 3 ska gymnasielärarstudenterna enligt kursmålen "reflektera över hur ämneskunskaper i svensk språkhistoria och språken i Norden kan omsättas i praktisk undervisning på gymnasienivå", "reflektera över romanens didaktiska roll och funktion i svenskundervisningen i ungdomsskolan", "resonera om hur begreppet text kan förstås och argumentera för svenskämnesdidaktiskt relevanta definitioner av begreppet", "relatera kursinnehållet till gymnasieskolans kursplaner och till de nationella proven i svenska", samt "visa förståelse för hur studier

och tillämpning av litteraturteori kan relateras till gymnasieskolans styrdokument i allmänhet och användas i svenskundervisningen i synnerhet". I stort tillämpas samma strategier för undervisningen på dessa kurser som på kurserna under termin 1 och 2, jfr ovan. Större fokus ligger emellertid på den didaktiska frågan *varför*, i och med att språk- och utbildningspolitik tas upp som tema i flera kurser, och studenterna uppmanas att inta ett kritiskt förhållningssätt till rådande politik och praktik. Frågorna *vad* och *hur* kan ges mera specifika svar i kurserna på termin 3, i och med att vi företrädesvis väljer kurslitteratur och arbetsmaterial med exempel från gymnasiet. Även när det gäller examination är både progressionen och variationen tydlig. Exempelvis examineras förmågan att planera undervisning i delkursen *Nordens språkliga historia och nutid* genom en skriftlig uppgift, men här fordras ett visst metaperspektiv då studenten i en fiktiv kontext ska vända sig till verksamma lärare och alltså explicit måste resonera kring de didaktiska frågorna. I delkursen *Texter, stil och samtal ur språkvetenskapligt perspektiv* kräver sedan en muntlig examinerande uppgift att studenten vidgar perspektivet till samhället utanför skolan, då hen ska göra ett kritiskt språk- eller utbildningspolitiskt debattinlägg. Ett generellt utvecklingsområde är att utöka möjligheterna för att de studerande får pröva sin förmåga i en verklig kontext, d.v.s. omsätta sin planerade undervisning i praktiken eller publicera debattinlägg offentligt, för att sedan utifrån responsen kunna utvärdera och utveckla sin didaktiska förmåga.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. - *Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola). Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

I del 1 beskrivs strukturen för ämneslärarutbildningen och hur den didaktiska kompetensen utvecklas inom utbildningens samtliga tre delar: de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna, den utbildningsvetenskapliga kärnan och den verksamhetsförlagda utbildningen. Studenten utvecklar sina didaktiska kunskaper såväl i ämneskurserna som i övriga kurser och under VFU. Vad gäller målet som formuleras under denna rubrik, sker mycket av utförandet i den verksamhetsförlagda utbildningen, medan planering, visst utförande och utvärdering även har sin plats i övriga kurser. Förutom de inslag som beskrivits under mål 4, används delar av campusförlagda obligatoriska undervisningsdagar till att enskilt och gemensamt planera, utföra och utvärdera undervisning. Träffarna på campus är viktiga tillfällen att få "pröva och öva" i ett fysiskt klassrum och ger ytterligare möjlighet till variation vad gäller övningar och examinationer. De första två terminernas träffar i ämnet svenska har inslag av gestaltning, olika muntliga övningar och examinationer, bedömning av elevtexter samt planering, utförande och utvärdering av lektion (med studiekamraterna som elever). Visst fokus läggs också vid att studenterna, i enlighet med formulering i svenskämnets syfte (Lgy11), i sin lektionsplanering ska sträva efter att: "...stimulera elevernas lust att tala, skriva, läsa och lyssna och därmed stödja deras personliga utveckling."

Uppgiften att utveckla skolans pedagogiska praktik tas till vara inte minst genom de studerandes examensarbeten i slutet av utbildningen, där ett av målen som examineras är studentens förmåga att "bidra till kunskapsutveckling inom ett avgränsat svenskdidaktiskt område av betydelse för yrkesutövningen". Ett utvecklingsområde skulle kunna vara att i större utsträckning utvärdera skolans undervisningspraktik genom exempelvis analys och jämförelse av läromedel även tidigare under utbildningen. Även styrdokumentens krav på individualisering av undervisningen skulle kunna problematiseras ytterligare genom riktade uppgifter, utöver de gemensamma diskussioner som återkommer under de olika delkursernas seminarier.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Under de två första terminerna samläses, som tidigare påpekats, båda inriktningarna på ämneslärarprogrammet. Kursuppgifter och examinerande uppgifter med didaktiskt innehåll diversifieras emellertid gärna så att den studerande får planera undervisning för just den skolform inom vilken hon eller han planerar att verka. Specifikt för grundskolans årskurs 7–9 är annars framförallt genomförandet under VFU och inriktningen på examensarbetena, där studenten förväntas utvärdera och ge underlag för utveckling av undervisningspraktiken inom just den skolform som examen avser. Profileringen av inriktningen 7–9 är, som redan beskrivits under mål 1 och 3, ett prioriterat utvecklingsområde i samband med införandet av ny utbildningsplan.

Specifikt för gymnasieskolan

I fördjupningskurserna synliggörs den didaktiska progressionen genom att det fokuseras mer på att självständigt planera, utveckla och utvärdera. I en av delkurserna planerar studenten en fortbildningsdag för verksamma gymnasielärare (en planering som sedan i viss utsträckning genomförs under VFU). I en annan delkurs får studenten självständigt utveckla och utvärdera en examinerande uppgift utifrån svenskämnets innehåll. I en tredje delkurs slutligen får de studerande anlägga ett kritiskt perspektiv på styrdokument, prov, bedömning och övrig undervisningspraktik i gymnasiet, både tillsammans i seminarieform och individuellt i ett examinerande muntligt anförande inför gruppen. Dessutom får de studerande i mindre grupper översiktligt planera ett forskningsprojekt som syftar till att utveckla den pedagogiska praktiken inom gymnasiets svenskundervisning.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Redogör för hur det säkerställs att studenterna uppnår den del av examensordningens mål som gäller jämställdhet, dvs. visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola).

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Som beskrivits ovan ser HDa målet om jämställdhet som en del av det vi kallar läraryrkets värderelaterade dimensioner. För att kunna uppnå detta mål krävs, menar vi, en fördjupad kunskap om och förståelse för den demokratiska värdegrund som bygger på alla människors lika värde och rättigheter oberoende av kön, sexuell läggning, nationalitet eller religiös, etnisk, eller kulturell tillhörighet. Vid UKÄ:s upptaktsmöte 15 mars poängterades att aspekten jämställdhet skulle begränsas till att omfatta endast jämställdhet mellan könen, vilket dock inte enkelt låter sig göras då lärarutbildningen vid HDa redan har antagit ett bredare perspektiv på dessa frågor.

En stor del av undervisningen sker i seminarieform där läraren får anledning att medvetandegöra sig själv om hur olika studenter tilltalas och om talutrymme är olika i förhållande till kön. Lärarna strävar också efter en jämn könsfördelning och genusmedvetenhet vid val av kurslitteratur, något som sedan följs upp av beredningsgrupperna vid fastställande av kursplan. Inom svenskämnet studenter återfinns fler kvinnor än män vilket bör vara föremål för eftertanke hos lärarna. Får kön betydelse i HDa:s seminarier? är en fråga ämnesgruppen behöver ställa sig. Lärarna bör beakta och föregå med gott exempel hur studenter och elever benämns. Överlag försöker lärarna anlägga ett normkritiskt perspektiv såsom illustreras med exempel från några av delkurserna nedan. Studenterna ges möjlighet att reflektera över detsamma inför sitt kommande yrke.

Under den första terminen på ämneslärarprogrammet läser studenterna delkursen *Språk och kommunikation* där språkets roll för kommunikation och identitetsskapande belyses. Ett särskilt moment ägnas åt forskningsområdet språk och genus ur både samhälleligt och individuellt perspektiv. I kurslitteraturen redogörs bland annat för jämställdhetsforskning som gjorts från 70-talet och framåt med fokus på skola och utbildning. Kurslitteraturen sammanfattas och kompletteras i en föreläsning med ytterligare exempel och problematiserande diskussionsfrågor, inte minst om utrymmet för ett icke-binärt genusbegrepp. Under efterföljande seminarier diskuteras bland annat kulturella föreställningar om språk och genus, hur samhället kommunicerar genus och hur genus och makt korrelerar. Samtidigt relateras genus till andra sociala faktorer då begreppet *intersektionalitet* utnyttjas för att beskriva individens mångfacetterade identitet och språkbruk.

Likaså återkommer genusaspekten då programstudenterna läser litteraturvetenskapliga kurser under termin 2. I samtliga delkurser problematiseras kulturella konstruktioner av manligt och kvinnligt i ljuset av feminism och genusteori. Undervisningen visar på hur valet av litteratur i klassrummet behöver beakta genus, kultur, funktionsvariation och sociala faktorer för att skapa en inkluderande undervisning där såväl förutsättningar för identifikation som inlevelse med andra individer skapas. Samtidigt ska undervisningen ge studenterna verktyg att analysera olika typer av texter som både normbärande och normkritiska, oavsett val av litteratur. I delkursen *Litteraturdidaktik* får studenterna reflektera över vad olika didaktiska ställningstaganden får för inflytande på jämställdheten i undervisningen och hur olika litterära texter och filmer kan få betydelse för ungdomars identitetsskapande. I delkursen *Populärt berättande i skilda medier* problematiseras kultur- och kanonbegreppen, vidare ska studenten visa insikt i ungdomars utveckling av

en kritiskt medveten textkompetens och här blir ett resonemang om manligt och kvinnligt i samhälle och skola naturligt att ta upp. Resonemangen återkommer i delkursen *Barn- och ungdomstexter i samhällsdialog* där barn- och ungdomslitteratur med olika teman läses och sätts in i ett sammanhang runt elevers skriftspråkliga socialisation och personliga villkor. Det normbärande/normkritiska perspektivet på litteratur lyfts dels i kurslitteraturen, dels i övningar. Exempelvis får studenterna studera film ur ett genusperspektiv och genomföra det så kallade *bechdeltestet* på de filmer som analyseras. I studiegruppsarbete och seminarier får studenterna prova olika verktyg för att analysera texter utifrån normkritiska perspektiv. Vilka budskap bär implicita författare på? Vilka olika värden överförs till eleverna i undervisningen vid val av texter? är exempel på frågor som studenterna behöver ställa sig. Det kan vara så enkelt som att den blivande läraren gör ett medvetet val av litteratur när det gäller huvudpersoner med olika kön, härkomst eller sexuell läggning. Här vill vi föregå med gott exempel genom att se till att kurslitteraturen representerar skönlitteratur skriven av kvinnor och män från olika delar av världen, något som också återfinns i grundskolans och gymnasiets läroplaner. Poängteras bör att jämställdhetsfrågor genomsyrar hela undervisningen då ämnesdidaktik tas upp: Studenterna behöver reflektera över vem de ska undervisa och säkerställa att alla perspektiv lyfts och att eleverna både kan känna igen sig och som Lgr11 uttrycker det: *respektera andra människors egenvärde och motverka diskriminering och kränkande behandling*.

HDA har under september 2018, tillsammans med andra företrädare för offentlig förvaltning i regionen, signerat en avsiktsförklaring *Makt & Möjlighet – För ett jämställt Dalarna. Avsiktsförklaring 2018-2020*. I denna skrift väcks frågor om att vi i regionen behöver arbeta med genusrelaterade normer och arbeta med att ge pojkar ökad möjlighet att klara sin skolgång. Vidare behöver mångfalden på olika utbildningar ökas och en jämställd kompetensutveckling uppnås. Arbetet med denna avsiktsförklaring är ett sätt att utveckla HDA:s jämställdhetsarbete och den effekt vi som organisation i förlängningen kan ha i regionen.

Avslutningsvis vill vi betona att HDA har ett viktigt direkt ansvar för att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i sina studier. Utbildning är i sin tur en tung faktor vad gäller makt, inflytande och ekonomiska villkor, och jämställd utbildning bidrar därmed även till målet om jämställd makt och ekonomisk jämställdhet för HDA:s studenter i deras framtida yrkesliv. Men HDA:s verksamhet har också en minst lika viktig indirekt effekt, genom den samhällspåverkan som studenterna har i sin framtida yrkesgärning. Innehållet i utbildningen ska bädda för att lärarstudenterna i sitt kommande yrkesliv kommer att arbeta för en jämställd skola. Sannolikt är detta den tyngsta jämställdhetseffekten av HDA:s verksamhet. Därför är det viktigt att all utbildning bidrar till att utveckla studenternas medvetenhet om och perspektiv på kön och makt, grundade på växande insikter i de etiska grundprinciper som jämlikhetssträvanden vilar på – alla människors lika värde, rättvisebegrepp, hållbarhetens innebörder, m.fl. Vi är fullt medvetna om att vi inom utbildningen kan bli ännu bättre på att fullgöra detta ansvar genom att mer systematiskt lyfta och följa upp jämställdhetsperspektivet som en egen aspekt inom ramen för läraryrkets värderade dimensioner. Detta är något som kommer att lyftas i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9

Samtliga ovan nämnda kurser samläses av ämneslärarstuderande med inriktning 7–9 respektive gymnasiet, och inlagen som syftar specifikt till grundskolans 7–9 är därför begränsade. Fältstudien inom delkursen *Språk och kommunikation* utförs dock i de årskurser där studenten kommer att vara yrkesverksam och blir på så sätt specialiserad. De litteraturvetenskapliga kurserna har ambitionen att omfatta både litteratur som riktar sig mot de yngre tonåren och sådan som lämpar sig bäst för de äldre tonåren, och i kursuppgifter ges viss möjlighet att anpassa arbetet efter vilken åldersgrupp studenten siktar mot att undervisa som yrkesverksam lärare.

Specifikt för gymnasieskolan

I kursen *Texter, stil och samtal ur språkvetenskapligt perspektiv*, som läses enbart av studerande med inriktning mot gymnasieskolan, ingår samtalsanalys som ett moment. Inom detta moment behandlas sambandet mellan kön å ena sidan och samtalsstrategier och samtalsstilar å andra sidan. Forskningsresultat på området beskrivs i kurslitteraturen, och på ett seminarium får de studerande

reflektera över egna erfarenheter ifråga om kön, samtal och makt. Explicit återkoppling görs till kursen *Språk och kommunikation* på termin 1, och betydelsen för klassrumsinteraktion lyfts åter som diskussionsämne. Momentet examineras genom en analysuppgift, där ett obligatoriskt inslag är att kommentera samtalsstrategier och samtalsstilar i relation till kön och makt. Slutligen ges möjligheten att välja språk och kön som tema för ett examinerande, muntligt debattinlägg om språk- och skolpolitik.

Utformning, genomförande och resultat

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola).

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Huvuddelen av ämneslärautbildningens arbete med uppföljning, åtgärder och återkoppling sker inom det som i del 1 definieras som operativt kvalitetsarbete, dvs. det ständigt pågående arbete som sker i syfte att kontinuerligt kvalitetssäkra och kvalitetsutveckla utbildningen och dess förutsättningar. Detta kvalitetsarbete sker på flera olika nivåer, från kursnivå till lärosätetsnivå. På kursnivå har kvalitetsarbetet utvecklats under de senaste två åren i två viktiga avseenden.

För det första har examinatorns rollen, efter en längre tids diskussion, förtydligats genom reviderade riktlinjer som gäller från 2017. Enligt vår tolkning av dessa regler får examinator en mera aktiv roll redan vid planeringen av respektive kurs, där hen i dialog med kursansvarig säkrar att kursens utformning ger de studerande förutsättningar att uppfylla kursens lärandemål och att målen examineras på ett adekvat sätt. Både som examinatorer, kursansvariga och lärare upplever vi att förändringen är positiv, inte minst för medarbetare som för första gången axlar ett kursansvar. Men framförallt säkrar examinatorns inblick i kursens planering och genomförande att hon eller han kan följa upp resultaten av kursen och ge väl övervägda förslag på kursutveckling.

För det andra, och framförallt, sker uppföljningen av våra kurser genom kontinuerlig dialog mellan lärare och studenter med det gemensamma syftet att skapa bästa förutsättningar för de studerande att uppfylla kursens lärandemål. Varje kurs inleds därför med en genomgång av vad lärandemålen mer konkret innebär, hur kursens innehåll och arbetsformer är utformade för att de studerande ska kunna utveckla dessa kunskaper, färdigheter och förmågor, samt hur examinationen säkerställer måluppfyllelsen. Kursansvarig har då möjlighet att motivera och förklara kursens upplägg, bl.a. mot bakgrund av tidigare kursutvärderingar.

Under kursens gång strävar vi efter att hålla en ständig, öppen dialog med deltagarna om kursens organisation och innehåll. Studenterna ombeds exempelvis ge synpunkter på seminariernas upplägg, som omedelbart kan leda till förändringar. Många seminarier är också innehållsligt deltagarstyrda, då studenterna inför seminariet får annonsera diskussionsfrågor som de anser särskilt relevanta. Denna arbetsform används genomgående på exempelvis kurserna *Språk och kommunikation* samt *Texter, stil och samtal ur språkvetenskapligt perspektiv*. Inom många kurser genomförs kurslag efter ungefär halva kurstiden, där hela studentgruppen eller representanter för densamma ombeds framföra förbättringsförslag. I kurser med få deltagare sker detta mera informellt under seminarietid. Så ledde bland annat synpunkter framförda i mitten av kursen *Nordens språkliga historia och nutid* under

vårterminen 2018 till att principerna för historisk textanalys på olika språkliga nivåer gavs extra utrymme vid det aktuella kurstillfället, en förbättring som permanentats under innevarande termin.

Efter kursens slut genomförs alltid en kursvärdering: kursansvarig sammanställer en utvärdering (analys) som baseras på kursens förutsättningar och utfall (andel VG, G och U), studenternas synpunkter (kursvärdering) samt medverkande lärares synpunkter. Här pågår för närvarande vårt viktigaste arbete för att förbättra uppföljningen inom utbildningen. På HDa har kursvärderingssystemet Sunet Survey använts till och med vårterminen 2018. Då Sunet Survey infördes var syftet att öka svarsfrekvensen på kursvärderingar från studenter samt stimulera lärare att konsekvent genomföra kursutvärderingar. Systemet ledde dock inte till de förbättringar som förväntats: svarsfrekvensen fortsatte att vara låg, och inte minst från lärarhåll ansågs att systemet ökade distansen mellan student, lärare och arbetet med kursvärdering och kursutveckling. Från och med höstterminen 2018 införs därför ett nytt system som är mera flexibelt och förhoppningsvis kommer att göra att kursvärdering och kursanalys upplevs som mera relevant av studenter såväl som undervisande personal. Den viktigaste förändringen är att vi nu har möjlighet att samla underlag till kursvärderingen genom flera kanaler. En standardiserad enkät via den digitala lärplattformen, liknande det tidigare kursvärderingsformuläret på Sunet Survey, är fortfarande ett alternativ som vi delvis kommer att fortsätta utnyttja. Här vill vi dock ta hänsyn till synpunkter från tidigare utvärderingar av bland annat termin 1 (*Svenska med didaktisk inriktning 1*), där både studenters och lärares kommentarer ofta har handlat om hur själva kursvärderingen kan utformas för att få högre svarsfrekvens. Vi strävar därför efter att, i den mån vi använder en enkät på lärplattformen som underlag, ändra de standardiserade frågorna till sådana som är mer kursspecifika. Särskilt relevant är detta just innevarande termin, när vi samlar synpunkter inför den pågående revideringen av kursplanerna för svenskkurserna inom ämneslärarprogrammet. En antydning om att studenterna kan uppleva kursvärderingar med kursspecifika och utvecklingsinriktade frågor som mera angelägna har vi fått genom en svarsfrekvens på 66 % och utförliga fritextsvar vid en kurs där upplägget testats. Svarsfrekvensen på en annan kurs blev emellertid endast 33 %, det vill säga i nivå med tidigare terminer. Det är naturligtvis är för tidigt att på allvar utvärdera denna form av kursvärderingar efter endast ett par månader med de nya riktlinjerna, men vi kan konstatera att det behövs ett erfarenhetsutbyte inom ämnesgruppen kring vilka frågor, påminnelser och andra omständigheter kring kursvärderingen som gynnar svarsfrekvensen och svarens utförlighet. Försök med kursvärdering i form av andra nätbaserade enkäter under första halvan av höstterminen 2018 har lett till samma slutsatser. Ett säkrare sätt att få många och utförliga svar från kursdeltagarna är skriftliga, analoga enkäter. Sådana genomförs i samband med alla campusträffar och har en svarsfrekvens på cirka 90%. Erfarenheterna från denna typ av utvärderingar kan kanske i någon mån överföras till ordinarie kursvärderingar på så sätt att även de digitala kursvärderingarna utförs helt eller delvis under schemalagd tid. Ytterligare utvecklingsförslag kring skriftliga kursvärderingar kommer att tas upp vid vår kommande ämnesdag i februari.

Muntliga former av kursvärdering såsom kurslag har också testats under höstterminen 2018 med gott resultat, då många och nyanserade synpunkter har lyfts av kursdeltagarna. Även här behöver vi dock fortsätta att diskutera formerna för att säkra att alla deltagare kommer till tals direkt eller indirekt och att svaren inte färgas av en rädsla att väcka lärarens eller den kursansvarigas missnöje när deltagarna inte har lika stor möjlighet att vara anonyma. Ytterligare en aspekt av det nyinförda systemet för uppföljning av kurser som vi behöver utvärdera efter höstterminen 2018 är kursanalyserna som sammanställs av kursansvarig. I och med nya riktlinjer vill vi på nytt diskutera hur kursanalyserna i detalj ska utformas för att ge så god potential för kursutveckling som möjligt.

Kursanalysen inklusive eventuella förslag till åtgärder återkopplas till såväl studenter (på kursens kursrum på lärplattformen) som medverkande lärare, samt till ämnesföreträdare, avdelningschef och programansvarig. Följande termins studenter har tillgång till kursanalysen och kan ta del av kommentarerna och reflektera över progressionen. Detta ger en extra kvalitetssäkring i och med att flera instanser, inklusive kursdeltagare, kan påtala eventuella brister i analys eller uppföljningsförslag. Vid behov av åtgärder som inte ryms i det kontinuerliga kursutvecklingsarbetet som sker inom kursbudget, anhåller kursansvarig om ytterligare utvecklingsmedel från ämnet eller avdelningen.

Fler exempel på hur kursanalyser hittills utnyttjats för att tillvarata studenters synpunkter på vår utbildning ges under punkten om studentperspektiv nedan.

Vad gäller de andra två pelarna i HDa:s systematiska kvalitetsarbete (som beskrivs i självvärderingens del 1), verksamhetscykeln och planerad utvärdering, så följer ämnesavdelningen svenska samma planeringscykel som övriga ämnen inom utbildningen. Verksamhetsplan och verksamhetsberättelse tas fram av ämnesföreträdaren med utgångspunkt i de systematiska uppföljningar som genomförts av ansvariga för ämnets kurser. Utkast till VP och VB delges sedan ämnesgruppen och behandlas på ämnesmöten innan de slutligen fastställs. I VP:n beskrivs också de särskilda satsningar som ämnesgruppen kommit överens om behövs i form av kurs- och kompetensutveckling. Någon planerad utvärdering av ämnets kurser inom ramen för Områdesnämnden utbildningsvetenskaps sexårscykel har ännu inte genomförts. Nämndens uppföljning av ämnet svenska var planerad till hösten 2018, men har skjutits upp med anledning av den pågående UKÄ-utvärderingen.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9/Specifikt för gymnasieskolan

Inga specifika skillnader mellan utbildningens två examensinriktningar föreligger vad gäller aspekten uppföljning, åtgärder och återkoppling inom ämneskurserna i svenska.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola).

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Som beskrivits ovan tas studentperspektivet i beaktande från individ- och kursnivå till program- och lärosätetsnivå. En stor del av det formella arbetet med kurs- och programutvärderingar, och på vilket sätt studenternas synpunkter tas i beaktande i kvalitets- och utvecklingsarbetet, har redan beskrivits under rubriken *Uppföljning, åtgärder och återkoppling*. Men det finns några aspekter av såväl det formella som det informella inflytandet som studenterna har på utbildningen, samt några exempel på vidtagna åtgärder, som vi vill komplettera med här.

Samtliga nya och reviderade kursplaner inom grundläroprogrammet bereds inom respektive akademis beredningsgrupp för kursplaner för beslut av akademichef. Förutom lärarrepresentanter finns alltid minst en studeranderepresentant i vardera beredningsgruppen, utsedd av studentkåren. Även om studentrepresentanten inte alltid är en lärarstudent så är vår erfarenhet att denna tar en aktiv roll i beredningsarbetet och har ett viktigt inflytande på de beslut som fattas. På samma sätt bereds och beslutas nya och reviderade utbildningsplaner inom lärarutbildningsområdet av Områdesnämnden för utbildningsvetenskap (ONUTB), men med den skillnaden att det här alltid finns två studeranderepresentanter som också alltid är lärarstuderande. Förutom inflytande över utbildningsplanerna, vilka ytterst styr utbildningens innehåll och genomförande, har dessa studeranderepresentanter även en viktig roll i de interna kvalitetsgranskningar som ONUTB regelbundet genomför, vilka även identifierar angelägna utvecklingsområden för respektive utbildning. Dessa granskningsrapporter har varit betydelsefulla för de områden och utbildningar som hittills har granskats (t.ex. förskolläroprogrammet).

Som beskrivits ovan fungerar kvalitetsarbetet tämligen väl när det gäller uppföljning av avslutade kurser, även om vi hoppas på en högre svarsfrekvens och mera nyanserade svar med det nyss lanserade kursvärderingssystemet via lärplattformen. I detta sammanhang vill vi dock framhäva

några exempel på åtgärder som har vidtagits utifrån synpunkter i kursvärderingar och som kan anses särskilt viktiga ur en lärarstudents perspektiv, i och med att de förstärker ämneskursernas didaktiska inslag. På termin 1 har vi således kontinuerligt under de senaste åren utökat de didaktiska uppgifterna och diskussionerna, så att metodik och didaktik berörs under i princip varje seminarium. På termin 2 har vi under höstterminen 2018 infört mer varierade seminarieformer, samtidigt som seminarierna har strukturerats tydligare, vilket har varit möjligt tack vare mer frekventa, förberedande lärarmöten. Det didaktiska perspektivet har förstärkts genom att en litteraturkommentar tagits bort till förmån för ett didaktiskt moment. Dessutom har vi lagt till individuella uppgifter och gruppövningar där de studerande får prova olika arbetssätt som de som verksamma lärare, efter viss anpassning, kan använda i klassrummet för elevers skilda behov.

När det gäller det informella studentinflytandet upplever såväl studenter som lärare att det finns öppna informationskanaler för en konstruktiv dialog. Undervisande lärare finns tillgängliga i samband med undervisningen, vare sig den sker på campus eller via nätet. Likaså finns lärare och kursansvariga alltid tillgängliga via lärplattformen, e-post, telefon eller personliga besök. Denna öppenhet och tillgänglighet är något som utnyttjas regelbundet och som uppskattas av studenterna, enligt genomförda kurs- och programvärderingar. Samtidigt säkras en tät dialog mellan kursansvarig och undervisande lärare att vi snabbt kan fånga upp och åtgärda problem inom enskilda kurser. Ett bevis på att kontakterna fungerar väl är att de studerande tidigt vänder sig till oss när de upplever problem med studiekamrater inom studiegrupp, seminariegrupp eller kurs – ett ämne som kan vara mycket känsligt. Under höstterminen 2018 sökte exempelvis en studiegrupp inom delkursen *Språkstruktur* stöd hos undervisande lärare respektive kursansvarig på grund av samarbetssvårigheter. Under ett omedelbart inkallat möte med samtliga medlemmar i gruppen, lärare och kursansvarig kunde problemen redas ut, och samtliga fem deltagare har med fullt engagemang kunnat slutföra delkursen. Den informella kontakten med enskilda studenter fungerar alltså som ett viktigt, och ofta fördjupande, komplement till de synpunkter som samlas in via de mer formella informationskanalerna. En öppen och tät informell kontakt är förstås också en förutsättning för att kunna göra förändringar i upplägget under pågående kurs. Till exempel vill vi vara lyhörda för hur studenterna upplever kurslitteraturen och kan vid behov producera stöttande komplement till svårlästa titlar så som korta föreläsningar eller instuderingsfrågor. I den mån det är möjligt utan att försämra villkoren för andra deltagare strävar vi också efter att tillmötesgå studenternas mera personliga önskemål vad gäller exempelvis gruppindelning och inlämningsfrister. När studenter behöver stöd i sin studie- eller livssituation markerar vi förståelse och hänvisar till HDa:s stödpersonal såsom kurator eller samordnaren för studenter med funktionsnedsättning. Den välfungerande dialogen med samordnaren för studenter med funktionsnedsättning är värd att nämna särskilt, eftersom den säkras att vi kan ge studenter med intyg om särskilda behov den anpassning som behövs. Under innevarande termin har exempelvis en student inom delkursen *Språkstruktur* fått förlängd tentamenstid, och förra året kunde en student få utökad handledningstid för sitt examensarbete tack vare samarbetet med enheten *Vägledning och stöd* vid HDa.

Sammanfattningsvis uppfattar vi att våra studenter ges goda och varierade möjligheter att påverka och utveckla utbildningens innehåll och genomförande, men ser fram emot att till fulla kunna utnyttja de möjligheter som övergången till ett nytt kursvärderingssystem ger.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9/Specifikt för gymnasieskolan

Inga specifika skillnader mellan utbildningens två examensinriktningar föreligger vad gäller aspekten studentperspektiv.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Beskriv, analysera och värdera utifrån rubrikerna nedan. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel från respektive inriktning (årskurs 7-9, gymnasieskola).

Gemensamt för grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan

Utbildningsplanen och svenskans kursplaner är utformade för att ge studenten goda förutsättningar att som professionell ämneslärare kunna genomföra undervisning i enlighet med gällande kurs- och ämnesplaner, jfr under mål 1 ovan, där det specificeras hur innehållet i ämneslärarutbildningens svenskurser förhåller sig till beskrivningen av svenskämnet i Lgr 11 respektive Lgy 11. Samtidigt ingår annat och mera än de kunskaper som de just för närvarande gällande läroplanerna förutsätter, eftersom den blivande läraren även måste vara formbar, d.v.s. kunna utvecklas och anpassa sig efter nya omständigheter i yrkeslivet. Som beskrivits under mål 1 ger ämneskurserna en översikt över de akademiska disciplinerna svenska/nordiska språk, litteraturvetenskap och svenska med didaktisk inriktning och en inblick i det forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs inom dessa områden. Utifrån denna bas är avsikten att den studerande som verksam lärare ska ha förmågan att söka vidare kunskap för att kunna möta förändringar i arbetslivet. De studerande uppmanas även att ta stöd av och samarbeta med arbetskollaboratorer, en beredskap som vi bäddar för genom att en gång per termin kalla de studerande på ämneslärarprogrammet till en gemensam campusträff, oavsett ämnesmässig inriktning. Målet är att skapa en gemensam förståelse för hur man kan arbeta och utvecklas som ämneslärare. Beredskapen att ompröva och utveckla sitt uppdrag som ämneslärare skulle kunna stärkas ytterligare genom att vi än mera aktivt uppmuntrar våra studerande att engagera sig inom existerande nätverk för verksamma ämneslärare och alumner från vår utbildning.

Vår viktigaste samverkan är den med de lärarstuderandes VFU-skolor. Personal från svenskämnet är engagerad i VFU-kurserna och står där i direkt dialog med VFU-lärare. Därutöver samverkar vi med skolorna kring fältdagarna inom ämneskurserna, som stärker arbetslivsperspektivet i svenskstudierna. Examensarbete 2 slutligen innebär en empirisk studie med didaktisk inriktning, som i stort sett samtliga studerande väljer att utföra på sin VFU-skola. Denna samverkan ger ett viktigt ömsesidigt erfarenhetsutbyte mellan skola och akademi.

Den samverkan som svenskämnet personal annars särskilt ägnat sig åt de senaste åren har skett med Skolverket. Här har två av svenskämnet medarbetare aktiva inom ämneslärarprogrammet bidragit med texter, arbetsmaterial och filmer till två moduler inom Läsläsförståelse. Arbetet leddes av en dåvarande anställd inom svenskämnet, och flera ytterligare medarbetare inom ämnet har varit engagerade som samordnare i projektet. Personal från svenskämnet vid HDA har också utarbetat bedömningsstöd som Hitta språket och annat material för Skolverket. Arbetet med dessa uppdrag har gett hela ämnesgruppen en fördjupad insikt i skolverksamheten, villkoren för skolutveckling och aktuella didaktiska frågor och strömningar.

Ett mål för den närmaste framtiden är att skapa större utrymme för uppdragsutbildningar, vilka ökar kontaktytan mellan akademi, skola och samhälle. Personal inom ämneslärarprogrammets svenskurser får återkommande förfrågningar om fortbildning för verksamma lärare inom exempelvis områdena grammatik, grannspråk och språkhistoria. I dagsläget utförs sådana utbildningsinsatser främst i mindre skala som bisyssla; exempelvis har personal verksam inom ämneslärarprogrammets svenskurser föreläst för gymnasielärare från flera nordiska länder inom ramen för Nordkurs respektive för svenska gymnasielärare på uppdrag av Språklärarnas riksförbund. Här finns en stor outnyttjad potential till samverkan mellan ämneslärarutbildningen och samhället.

Även populärvetenskapliga bidrag i olika former är ett led i att föra ut kunskap om vårt ämnes- och forskningsområde till samhället utanför akademien. Här har företrädare för ämnesgruppen det senaste året exempelvis publicerat bidrag i *Svenskläraren* respektive medverkat i en allmänt tillgänglig pod om grammatikundervisning. Via IKSS engagerar sig personal också varje år i Grammatikdagen, ett arrangemang som riktar sig till allmänheten.

Insatser av detta slag utgör ett första steg för att skapa en bas av intresse och förtroende för akademien i det omgivande samhället i allmänhet och svensklärarkåren i synnerhet, som kan leda till mera omfattande samverkan inom våra ämnesområden i framtiden. I dagsläget finns förhållandevis goda resurser för att bedriva skolforskning, i första hand genom Skolforskningsfonden, men även genom exempelvis IKUD (Interkulturellt utvecklingscentrum Dalarna). IKUD finansierar för närvarande ett forskningsprojekt kring multimodala resurser för lärande i flerspråkiga klassrum, som leds av personal från svenskämnet. En välkänd svårighet inom det svensksdidaktiska området är emellertid att få tillgång till fältet, då lärare och rektorer är hårt tyngda av den egna arbetsbördan och inte kan avsätta tid för forskningsprojekt om inte resultaten bedöms kunna ge omedelbar positiv effekt på skolans verksamhet. Ett direkt mål med vår utåtriktade verksamhet är därför att finna samverkanspartners i regionens skolor och bygga en samsyn kring vilka ämnesdidaktiska frågor som är mest påträngande för att på så vis kunna bedriva för både lärarkåren, huvudmännen och akademien relevant skolforskning. Idealet är att utveckla ny kunskap genom att knyta samman verksamheterna i skola och akademi, arbetsliv och utbildning, under hela yrkeslivet.

Hur väl vi lyckas nå detta ideal kontrolleras nu och framgent bl.a. genom den återkommande alumnenkät som genomförts sedan 2010. Då över 90 % av våra alumner får anställning som lärare direkt efter examen får vi genom dessa enkätsvar en god värdemätare på hur väl vår utbildning förbereder för yrkesverksamheten.

Specifikt för grundskolans årskurs 7-9/Specifikt för gymnasieskolan

Inga specifika skillnader mellan utbildningens två examensinriktningar föreligger vad gäller aspekten arbetsliv och samverkan inom ämnesstudierna i svenska.